

PsittaScene

EXTRA BIJLAGE BENELUX

Van het bureau van: Steve Milpacher (pag. 2)

Elke dag brengt een nieuwe herinnering aan de woelige wereld waarin we leven. Mediaverslagen voeden onze bezorgdheid en laten velen van ons achter met een gevoel van overmacht en niet in staat te handelen. Maar op de een of andere manier door aardig te zijn in ons dagelijks leven, kunnen we écht invloed hebben op onze omgeving.

De overweldigende reacties in de afgelopen 6 weken op evenementen in de Democratische Republiek Kongo herinnert me eraan hoe machtig deze acties kunnen zijn (zie het verhaal op pag. 8). Het begon toen een sneldenkende ambtenaar zich mengde in het stopzetten van de illegale verscheping van 523 wildvang papegaaien met bestemming vogelmarkten in Singapore. Zijn actie van medeleven startte met een enorme steun waar we allemaal trots op kunnen zijn.

Honderden mensen vonden tijd in hun al drukke levens om zich het welzijn van deze vogels aan te trekken: van de talrijke verzorgers op de Lwiro Primate Sanctuary die nu honderden nieuw snavels moesten voeren tot het team, dat naar het van oorlog verscheurde gebied reisden om te helpen. Daarbij opgeteld de honderden WPT supporters die gehoor gaven aan onze dringende oproep voor donaties samen met de noodgelden beschikbaar gesteld door Natural Encounters Conservation Fund, Columbus Zoo en Disney Wildlife Rapid Response Fund.

Dit is een grote vangst in het hart van de handel, waarbij honderden hoogst intelligente vogels van een wreed en vermijdbaar lot zijn gered. Zowel als de vrijheid geven aan honderden vogels als het stimuleren van lokale partners en regeringen om meer te doen om het wildlife te beschermen. Deze inspirerende prestaties drukken de geestkracht uit waarvoor de Fly Free campagne is opgericht.

We danken jullie hartelijk uit naam van de papegaaien. Jullie blijken van vriendelijkheid, van gewoon tot uitzonderlijk, maken het verschil en geeft een stichting waar hoop voor de toekomst voor papegaaien kan worden gebouwd.

Het allerbeste

Steve Milpacher

Directeur Business Development

Aanhaling: "Hartelijkheid is de taal die doven kunnen horen en blinden kunnen zien". – Mark Twain.

Een inside job

Reproductieve biologie van de Lear's ara. (pag. 3)

Foto's en interview met Erica C Pacifico de Assis. Vertaling André Saidenberg

We hoorden van het werk van Erica Pacifico de Assis van haar adviseur aan de Universiteit van São Paulo, Prof Dr. Luis Fábio Silveira en we waren enthousiast dat na zoveel jaren iemand uiteindelijk werkte binnen de nesten van de Lear's ara *Anodorhynchus leari*. Ze waren niet alleen al een eind op weg om de hoognodige gegevens te verzamelen van deze broedparen, ze ontwikkelden tevens creatieve technieken om in deze spelonkachtige rotsnesten te werken en de kuikens te behoeden voor onvermijdelijke verliezen. We brengen met genoegen dit verhaal van Mw. Pacifico's onderzoek en zijn tevens blij te kunnen aankondigen dat we haar lopende onderzoekswerk naar de reproductieve biologie van de Lear's in 2011 zullen gaan steunen. – WPT

Hoe ging je voor het eerst aan het werk met papegaaien?

Mijn eerste contact met papegaaien was in de São Paulo Zoo, waar ik van bioloog Fernanda Vaz leerde papegaaienkuikens met de hand groot brengen. Ik was in de gelegenheid om te helpen bij het kweken van kleine conures *Phyrrhura* tot Hyacinth ara's

Anodorhynchus hyacinthinus.

Mijn interesse naar het werken met papegaaien verdiepte zich toen ik de pogingen van het kweken van bedreigde soorten in gevangenschap, zoals de Lear's en Spix's ara *Cyanopsitta spixii*, begon te volgen.

Terwijl ik onderzoek deed naar de natuurlijke geschiedenis van de Lear's ara realiseerde ik me hoe weinig wetenschappelijke informatie er bestond over de natuurlijke verspreiding van deze soort. De problemen in het kweken van de Lear's ara in gevangenschap in voerweging nemende, was ik verbaasd te ontdekken dat fundamentele informatie over de reproductie biologie in het wild eveneens ontbrak.

Met behulp van Prof. Dr. Luis Fábio Silveira, van het Ornithology and Conservation Lab van de Universiteit van São Paulo, liep ik stage bij het Hyacint ara project. Dr. Neiva Guedes leerde me aanvullende technieken om gegevens te verzamelen in het veld en hoe om te gaan met de kuikens en nesten (zowel natuur als kunst).

Vanaf dat moment voelde ik aan dat de reproductieve biologie van de Lear's ara een prioriteit en realiteit moest worden!

Wanneer begon je met werken aan de Lear's nesten en wat zijn de doelstellingen van je onderzoek?

Het idee om in het veld te werken met de Lear's ara kwam uit de samenwerking met het Ornithology and Conservation Lab waar ik begon met mijn academische graad en de Biodiversitas Foundation, een NGO in Minas Gerais die het Canudos Biological Station beheert, waar het op één na grootste slaap –en reproductieterrein ligt.

Mijn project richt zich op de reproductieve biologie van de Lear's ara waaronder: details van het eierenleggen, aantal bezette eieren en succes van uitkomen van elk legsel; de neonatale ontwikkeling; predatie-indexen en mogelijke vijanden van kuikens; sterfte en overlevingsindexen; gedrag in samenhang met broedtijd, neonatale zorg, nestbescherming en criteria van nestkeuze.

We kregen een gift van de Foundation Botânico for Protection of Nature en begon de Lear's ara op Canudos Biological Station in januari 2008 te bestuderen.

Hoe was het om voor het eerst naar het Lear's ara nest te klimmen?

Terwijl ik het gebied voor het eerst verkende, realiseerde ik me hoe moeilijk het werk zou zijn en onmiddellijk voelde ik aan dat het zwaarste deel zou zijn het vinden van de nesten in plaats van ze te bereiken.

De ara's hielden ons voor de gek en het was verbazingwekkend te zien hoe ze de nestholtes beschermden, die geen actuele nesten waren. Om uit te vinden wat een actueel nest was, wachtten we urenlang op de vogels als ze kwamen en gingen en schreven alles op over hun gedrag om vast te stellen hoeveel tijd de paren in de nestholtes doorbrachten. Op mijn eerste trip in het veld traceerden we 27 nesten en schatten de bereikbaarheid voor tien.

En dan een nieuw dilemma: hoe krijgen we de klimmaterialen vastgemaakt aan de zandsteenwanden? De gewone ankers zouden niet werken, we deden een eerste en gevaarlijke poging, waarbij we ijzeren stangen (delen van bouwplaatsen) gebruikten.

Tijdens de eerste expeditie bereikten we 2 nesten. Eén bevatte bezette eieren en één ander 3 jonge kuikens van ca. 30 dagen oud. Bij een ander nest raakten we verdwaald op de galerijen die binnenin de zandsteenwanden zijn gevormd en we konden het nest niet lokaliseren.

De klimmers op deze trip waren Dorivaldo en Eurivaldo Macedo Alves (parkwachters van het Canudos Biological Station) die de technieken van het afzeilen snel onder de knie hadden. Ze leerden me hoe de moeilijkheden te overwinnen op de 80m hoge zandsteenwanden, die zich in het midden bevinden van het Caatinga, een halfdroog gebied in Brazilië.

Ik stond beneden het nest, hangend aan de rotswand met veldgids Carlos Nogueira en José Cardoso, lokale inwoners die me geduldig hielpen bij het verzorgen van de kuikens, bij het verzamelen van biologisch materiaal en bij het nemen van foto's. Op de daaropvolgende trips verbeterden we de vangmethodes en trainden een veldteam assistenten hoe om te gaan met de kuikens, bloed afnemen, ringen en microchips aanbrengen. Na veel oefening voelde ik me veilig genoeg om een afdaling te riskeren.

Hoe zien de nestholtes eruit?

Kun je meestal de nestkamer ingaan?

We onderzochten 10 holtes die door de ara's werden gebruikt en verzamelden informatie die nog nooit eerder was vermeld. De helft van de holtes vormen een enkele nauwe en diepe tunnel. Alle anderen waren galerijen variërend in grootte zonder een herkenbaar patroon. Holtes waren 2-18m diep waarbij de nestkamer ergens langs dit gebied lag. Onderzoekers moeten meestal helemaal de kamer in om zodoende toegang te hebben tot de eieren en de kuikens en moeten tamelijk slank zijn om dit te kunnen doen!

De nesten zijn volledig donker en erg vochtig. Andere dieren delen de holtes met de arakuikens. We kwamen tarantula's, schorpioenen, kevers, kleine knaagdieren en vruchtenetende vleermuizen tegen. We lokaliseren de nestling in de kamer met behulp van een zaklamp. Het is moeilijk de vleermuizen te ontwijken en vooral om hun mest te vermijden die een sterke geur hebben die aan je kleren blijft hangen!

Als de kuikens klein zijn, spelen ze "dodemannetje", daarbij draaien ze zich op hun rug met de poten omhoog zodra ze beweging binnen de kamer waarnemen. Zodra ze hun ogen opendoen, verstoppen ze zich heimelijk in het diepere gedeelte van de holte, wat het gegevens verzamelen bemoeilijkt.

Knagen de Lear's ara aan de rotsen of gebruiken ze een bodemlaag voor hun nesten?

Ze kiezen een natuurlijke gewelfde holte en leggen eieren op het zand. Ik heb merktekens gezien rond het nest die er op wijzen dat de ara's aan de onderlaag knagen tot een bepaalde hoogte. Maar er waren twee nesten waar de eieren op een zachte ondergrond waren gelegd die geen invloed had op het uitkomen of neonataal succes.

Heb je ziekte, predatie of gebrek aan eten voor de nestlingen?

In de twee jaar van onderzoek hebben we zes nestlingen genoteerd die door natuurlijke oorzaken waren gestorven. Oorzaken van sterfte zijn uit het nest vallen gedurende het latere stadium van ontwikkeling, verdenking van predatie (niet bevestigd) en het ontbreken van ouderzorg. Dat laatste werd gemeld bij de eerste 10 dagen, in twee nesten met drie kuikens waar onregelmatig uitkomen voorkwam, toonden sommige kuikens zichtbaar jonger en zwakker.

Verbeter je de nesten of help je de vogels op een andere manier?

Als twee nestlingen uit één nest vallen, werd er voorgesteld om de nestingang te repareren, om zodoende verdere ongelukken te voorkomen in het volgende broedseizoen. Daarvoor werd ingang hersteld met dezelfde zandsteen vermengd met beton en later bedekt met zand, door het gladde gedeelte van de nestingang te vervangen.

De grote vraag was of de ara's zouden terugkomen om het nest te gebruiken na de kleien reconstructie. Maar het volgende jaar waren ze er weer, door de holte te beschermen en voor weer twee jongen te zorgen.

In een ander nest ontdekte we een 55cm diep gat tussen de ingang en de nestkamer, dus sloten we het gat met zandsteenstenen af.

In weer een andere interessante situatie legde een paar hun eieren boven een holte die was gevormd door druppelend water.

Allebei de kuikens waren doorweekt van het water en waren heel erg verkouden. In dit geval besloten niet tussenbeide te komen.

Allebei de kuikens groeiden voorspoedig en vlogen met succes uit.

Gebruiken de paren elk jaar dezelfde holte of verwisselen ze van nestsite?

Het lijkt of ze ieder jaar dezelfde holtes gebruiken, maar dit hebben we deze vraag nog niet helemaal kunnen beantwoorden.

Hoewel ons onderzoek zich richt op het verzamelen van biologisch materiaal, kunnen onze resultaten gebruikt worden voor andere vragen zoals deze met betrekking op de genen van de populatie van deze soort.

Ons voornaamste doel is het afnemen van bloedmonsters van alle nestlingen om zodoende de relatie van de bloedverwanten van hetzelfde legsel te testen om zodoende de monogamie van het paar te bevestigen. Met onze monsters kunnen we de relatie tussen kuikens van hetzelfde legsel verifiëren in opeenvolgende seizoenen. Van daar kunnen we de hypothese testen of, al of niet, nestholtes worden hergebruikt door hetzelfde paar.

Hoeveel van de holtes die zichtbaar zijn, worden werkelijk gebruikt?

Op dit moment zijn er 30 holtes waargenomen waar een paar gedrag vertoonde wat wees op nestinterest. Hiervan werden 13 stuks uitgekozen om naar binnen te gaan. In alle 13 nesten die we bereikten, lagen eieren, regelmatig met drie stuks.

Nesten werden uitgekozen om naar binnen te gaan, gebaseerd op uren observatie. Gedragsgegevens werden verzameld om de regelmaat en tijdsduur van gebruik van de holte per paar te analyseren. We ontdekten dat minimaal 30 minuten in de holte er op wees dat het nest werd gebruikt voor broeddoeleinden en niet alleen maar onderzocht.

Twee van de nesten die werden betreden kwam niet tot uitkomen. Desondanks wijst de aanwezigheid van eieren dat 100% van de uitgekozen holtes gekozen om er binnen te gaan, waren bezet met reproductieve bedoelingen.

Heb je problemen gezien met Afrikaanse bijen, horzels of andere insecten?

Er waren holtes waar we niet bij konden komen vanwege grote aantallen Afrikaanse bijen. Daarbij kon ik zien dat de aanwezigheid van bijen inbreuk maakt op de bezetting door ara's. Eén nest, waar reproductief succes in de 80-jaren werd vermeld, werd niet gebruikt sinds 2006 vanwege bijen 5m in de holte. In 2009 verwijderden we de bijen en sindsdien hebben de ara's de holte weer ingenomen en met succes drie jongen laten uitvliegen.

Wat was je beste ervaring totnogtoe met werken met de Lear's in het wild?

De beste ervaring die ik heb gehad is te zien dat de aanwezigheid van een onderzoeker geen negatief effect heeft op het broedsucces van de ara's. Mijn meest spannende moment was de rotswand delen met een ara (beneden) die bleef volhouden voor de nestling te zorgen zelfs met een mogelijke predator (ik!) vlakbij.

Ik zag diverse malen een ouder in het nest blijven zitten zelfs als een onderzoeker naar binnenging. Het is verbazingwekkend te zien hoe sterk de band tussen de ouders en hun kuikens is.

FlyFree

Eén jaar gelden, is de World Parrot Trust gestart met Fly Free, een internationaal initiatief om aandacht en steun te verwerven voor ons jarenlange werk om een eind te maken aan de wildvang vogels.

Waarom?

De laatste tientallen jaren heeft de handel in wildvang vogels het lijden en verlies van miljoenen vogels gekost. Legale en illegale oogst voor de internationale dierenhandel zijn vernietigend voor de wilde populaties; een paar vogels overleven het stropen tot aan het punt van verkoop. Diegenen die voerlevens kunnen ziektes overbrengen in de importerende landen. Dankzij het lansbrekende werk door WPT in de EU is veel van de internationale handel nu gestopt, maar landen in Azië en het Midden Oosten importeren nog steeds actief wildvang vogels. En in hun thuisgebied worden papegaaien nog steeds gevangen om aan de lokale vraag te voldoen.

Hoe?

FlyFree steunt het front van partners over de hele wereld – allemaal gericht op het beëindigen van de wilde vogelhandel.

Veel van onze meest lonende projecten van dit jaar is het vrijlaten geweest van in beslaggenomen vogels. Deze vrijlatingen is opwindend op velerlei gebieden – deels vanwege de pure vreugde om de vogels d.m.v. het rehabilitatieproces naar het punt van vrijlating te zien groeien, maar ook vanwege het golvende effect van dit werk. De vrijlating openen ook ruimte voor autoriteiten om inbeslaggenomen nieuwe vogels van handelaars te plaatsen. Ze sturen positieve berichten naar de politici en het publiek die wildlife meer waardeert in het wild dan in kooitjes. Ze geven de mensen, waaronder politici, gemeenschapsleiders en kinderen, een gelegenheid om deel te nemen aan een positieve bescherming en welzijn activiteit. Vrijlatingen stelt ons in staat gebieden te herbevolken waar papegaaien die lokaal tot uitsterven zijn teruggedrongen. Ze leren ons een hoop op wat voor manier met succes papegaaien vrij te laten, wat informatie verschaft voor ons werk met bedreigde soorten. Vrijlatingen geven ook een uiterst positieve welzijnuitkomst voor de enkele papegaaien die zijn vrijgelaten en uiteindelijk velen meer behoed van uit het wild te worden gehaald.

FlyFree

Op 18 september werden 523 Grijs-roodstaarten *Psittacus erithacus*, bestemd voor Singapore met valse CITES-papieren, inbeslaggenomen door de autoriteiten van het vliegveld van Kavumu in de Democratische Republiek Kongo in centraal Afrika. Twee uur later arriveerden de vogels op Lwiro Primate Sanctuary in erbarmelijke omstandigheden. Lwiro is een opvangcentrum waar meer dan 100 verweesde chimpansees en apen wonen, met geen bestaand middelen voor vogels. De aankomst van de papegaaien was een serieuze druk op medewerkers en reserves, wat een dringende oproep voor hulp nodig maakte. “We wisten het niet zo snel” zei Carmen Vidal, manager van Lwiro Sanctuary. “We kregen te horen dat ze zouden komen en toen waren ze er al”.

De inbeslagname kwam voor negenentwintig vogels te laat, die al dood waren of kort erna stierven. Sommige van de bijna 500 overgebleven vogels waren met de vleugels aan elkaar gebonden. Ze hadden tevens geen eten noch water voor een onbekend tijdbestek. Hun situatie verlangde onmiddellijk stabiliteit.

In antwoord hierop publiceerde de World Parrot Trust een oproep en ontving een enorme steun wat direct naar de vogels en de verzorgers ging om te helpen. Dit soort hulp is precies de reden waarvoor het FlyFreeprogramma een jaar geleden in het leven is geroepen. Het is tevens een perfect voorbeeld wat FlyFree inhoudt: snelle en doelmatige actie waar het het meest nodig is om de vogels terug in het wild te krijgen.

De steun in Kongo met één oogopslag:

- Meer dan 220 WPT supporters van over de hele wereld reageerden op onze noodroep.
- Columbus Zoo, Disney Rapid Response Fund en Natural Encounters Conservation Fund hebben allemaal een enorme bijdrage geleverd (zie pag. 19)
- Binnen enkele dagen stuurt WPT fondsen voor onmiddellijke voedsel –en huisvestingskosten
- Voeding –en medisch advies en vliegkooien werden verschaft.
- Extra fondsen werden gestuurd om de bouw van 8 grote vliegkooien te bekostigen.
- Drie dierenartsen reisden naar Lwiro om medische assistentie te verlenen.

Dr. Davida de Guz, Dr Gino Conze (allebei uit Italië) en Dr. Noel Arienteireho (Uganda Wildlife Center) kwamen op 21 oktober aan op Lwiro. Ze brachten de hoogstnodige narcosemachine (met behulp van Dr. Collarile) met zich mee en 4 kg supplementen en medicijnen gedoneerd door GEAVET aan Lwiro.

De dierenartsen werken onder moeilijke omstandigheden vanwege de voortdurende onlusten in het gebied. De aard van de omstandigheden en de ernst van het werk dat gedaan moest worden benadrukte de toewijding van diegenen die werkten om deze vogels hun vrijheid terug te geven. Lwiro zelf ligt erg afgelegen en opereert met het hoognodige. Grondbenodigdheden kunnen moeilijk te vinden zijn na vele jaren oorlog in Kongo. Het vinden van een zuurstoftank kan een hele uitdaging zijn.

Bij het eerste onderzoek bleek dat de Grijs-roodstaarten stikten van de parasieten, voornamelijk lintwormen. De besmetting was hevig en was het gevolg van de eerste doden. De resterende vogels werden elk behandeld met groot succes, waarbij ze een tweede dosis nodig hadden na 15 dagen.

Nu een maand na hun aankomst hebben 460 vogels het overleefd. De meeste eten goed, zijn gerijp en klaar voor vrijlating. Verscheidene vogels zijn ziek en worden behandeld en gecontroleerd in aparte kooien. Een derde groep heeft veerschade maar zijn daarbuiten gezond en zullen worden vrijgelaten als de veren zijn aangegroeid.

Dit is de eerste inbeslagname in zijn soort in Kongo maar gelijkwaardige illegale verschepingen zijn verschillende keren inbeslaggenomen in de afgelopen jaren in West Afrika. In een periode van 3 jaar zijn er 2700 Grijs-roodstaarten in Kameroen inbeslaggenomen, gerehabiliteerd en vrijgelaten, indien mogelijk. Grijs-roodstaart verschepingen zijn tevens inbeslaggenomen in Kenia en Bulgarije.

Het is waard te vernoemen dat deze enorme illegale verschepingen niet ondergronds worden verscheept. Ze verplaatsen zich openlijk met gebruikmaking van valse papieren, waarbij wordt bevestigd dat het de voortdurende legale handel in wildlife is die deze herhaalde tragische situaties mogelijk maakt.

Cijfers van IUCN geleverd door BirdLife toont aan dat bijna **één kwart** van de bestaande Grijs-roodstaarten populatie ieder jaar worden gevangen – waardoor ze één van de meest verhandelde papegaaiensoort op de internationale markt is. Met de nadruk op urgentie is het vermoeden dat door bestaande handelsroutes te gebruiken, handelaars in andere soorten, zoals grote apen, heel

gemakkelijk kunnen overstappen naar papegaaien en omgekeerd. We hopen dat deze inbeslagname in Kongo in alle opzichten precies één stap verder is naar het beëindigen van de handel in wildvang Grijs-roodstaarten.

De Kakapo en ik (pag.12)

Door Scott Mouat

Opgegroeid in Schotland ontwikkelde ik een bepaalde verwachting van de lokale natuur. Ik verwachtte dat de meeste zoogdieren aan de grond leven en vogels, zonder uitzondering, zouden vliegen. Zeven jaar geleden reisde ik de wereld over naar Nieuw Zeeland waar mijn verwachtingen letterlijk en figuurlijk omver werden gegooid! Hier vlogen alle zoogdieren, terwijl veel inheemse vogels dat niet konden.

Vogels in dit deel van wereld hebben de neiging om anders te zijn, maar één onderscheid zich zelfs van de allemaal. De Kakapo *Strigops habroptilus* is de enige nachtelijke, vleugellamme, matig broedende papegaai. Terwijl je zult denken dat het raar is voor een vogel om het vliegen en het daglicht op te, moet je weten dat Nieuw Zeeland een land is waar de normale blauwdruk werd weggegooid en het leven besloot om iets totaal anders te doen.

Dit verhaal begint eind februari 2008 en ik werd omarmd door een kleine schuilhut op één van de hogere heuvels van Whenua Hou. Tevens bekendstaand als Codfish Island, Whenua Hou ligt op zo'n 20km van het vaste land van Nieuw Zeeland. Het huisvest de enige broedpopulatie van de Kakapo ter wereld ik bevond me precies op de rand van broedgebied van een mannetje. Voor het naakte oog was de maanloze nacht een zwarte vlek.

Maar mijn infraroodcamera, ondersteund door een paar zorgvuldig verborgen infrarode lichtjes, vertoonde een griezelig plaatje in zwart/wit van een goed omwoeld stuk struik. Er midden in, genesteld aan de voet van een bosje, was een smalle kuil ter grootte van een fruitschaal.

Bill, mijn voornaamste man, was een gewoontedier. Dertig minuten na donker zou hij vanuit het bosje omhoog komen en op een slinkse manier in de schaal "kruipen". De schaal is eigenlijk zijn barstoel en daar vandaan zingt hij een ballade, die Tom Jones in tranen. Het begint met een gigantische golf lucht, al snel gevolgd door nog één en nog één, elke golf vergroot zijn omvang totdat hij zo gezwollen is dat hij haast niet meer kan bewegen. Wat hierop volgt is zonder twijfel één van de vreemdste geluiden die ik ooit heb gehoord – een laag supersonisch gedreun. Op vier meter afstand hoorde ik het niet zo erg als dat ik het voelde in mijn maagstreek. Door de zoeker van de camera kon ik de intensieve lichamelijke inspanning zien die er voor nodig was om elke roep te creëren en over het eiland dragen.

Ik was een film aan het maken genaamd: "Het onnatuurlijke verhaal van de Kakapo", een regelmatig verschijnende documentaire over het Kakapo Recovery Program. Ik had de gelegenheid gekregen om het volgende hoofdstuk op te nemen van de resultaten, een behoorlijk ambitieus kunstmatige inseminatie project. Nieuw Zeelanders hebben een onbetwistbare nationale trots voor hun geliefde papegaai en zal nergens ophouden om zijn overleven zeker te stellen. Ik heb geen idee bij welke andere vogel in is gewoet, gepord, onderzoek naar gedaan, naar gezocht en gekoesterd, uit naam van bescherming, zoveel als bij de Kakapo. Maar wat werkelijk verbazingwekkend was dat al die jaren dat mensen in gezelschap van deze opmerkelijke papegaai hadden doorgebracht, niemand twee Kakapo's had zien copuleren. Het was nog steeds een niet waargenomen en gefilmde actie van de natuur en voor een filmmaker dé "Heilige Graal".

En daarom bracht ik een maandlang door zittend in een koude, krappe schuilhut met kijken naar de zeldzaamste papegaai ter wereld om zijn bizarre nachtritueel te vertonen. Samen zaten we daar in het donker, duimend; in de hoop dat vannacht dé nacht zou zijn. Maar 200m verderop was het Ox, de buurman van Bill, die alle actie verdiende. Ik besloot de schuilhut te verplaatsen en hem te filmen.

Iedere Kakapo draagt een kleine zender om het team hun bewegingen te helpen volgen. Iedere nacht, 25 nachtenlang was het enige wat ik opving op mijn ontvanger waren de signalen van de overijverige mannen. Nacht 26, met nog 4 nachten te gaan op het eiland waren mijn kansen om het copuleren van de Kakapo aan het vergelijken toe net na middernacht mijn kansen zich keerden. Mijn elektronische ontvanger pikte een signaal op van een zender van een vrouwtje. Ik wist aan het luide piepen in mijn oordopje dat ze dichtbij was. Ik drukte op record op mijn camera en zat perfect stil terwijl ik naar dreunende Ox keek op zijn schaal en luisterde naar het bliep, bliep, bliep van de zender van het vrouwtje. Er verstreken vier minuten. Ox bleef dreunen maar het vrouwtje liet zich nooit zien. Een minuut later begon het signaal te vervagen. Ze vertrok en mijn hart zonk in mijn schoenen. Ik zat er nog een uur lang, vol van frustratie, toen ze terugkwam om slechts hetzelfde teleurstellende vertrek te herhalen. Kwam ze nog 5 of 6 keer maar tegen 5.30u, na vlakbij langs te komen, was mijn adrenaline aan het afnemen en ik besloot dat ze niet zou komen. Met het verdwenen signaal van het vrouwtje draaide ik de zender uit en zat daar in alle stilte te kijken naar de laatste paar dreunen van Ox. Plotseling was hij weg, een start waar Usain Bolt (een Jamaicaanse sprinter R.V.) trots op geweest zou zijn. Ik zette snel de ontvanger weer aan en tot mijn verbazing hoorde ik het signaal van het vrouwtje luider dan ooit. Ik zwaaide de camera rond zover als mogelijk was, maar kon ze niet zien. Toen hoorde ik het – het onmiskenbare geluid van flapperende vleugels en zwaar ademen. Ze zaten precies buiten mijn schuilhut! Ik stak de camera door het zijraam en ik had ze. Gelukkig was er precies genoeg licht om te filmen. Jammer genoeg had ik bijna geen tape meer! Gelukkig zaten ze er meer dan 40 minuten, wat precies genoeg tijd was om tapes te verwisselen en mijn "Heilige Graal" te pakken.

“Het onnatuurlijk verhaal van de Kakapo” werd afgerond in september 2009 en heeft totnogtoe 7 nationale en internationale prijzen gewonnen.

Op www.parrots.org/kakapo kun je de DVD bestellen.

Scott Mouat is producent, directeur en directeur van fotografie in zijn bedrijf, Elwin Productions, gespecialiseerd in natuurhistorische films. Hij heeft tevens 2 onafhankelijke films geproduceerd; Primeval Paradis en Het onnatuurlijke verhaal van de Kakapo. www.elwin.co.nz

Papegaaienbeenderen spreken.

Vroegere Arakweek in de woestijn van Chihuahua. (pag. 15)

Door Andrew D. Sommerville

Stel je voor je bent een handelsreiziger en je bent de laatste twee weken te voet van de Stille Zuidzee naar de woestijn van Chihuahua in noordwest Mexico op weg. De tijd is 700 geleden, je hebt nog nooit een paard of een ezel gezien en je bekpakking is volgeladen met goederen om te verhandelen in afgelegen gemeenschappen. In de verte zie je de omtrekken van een groot stenen pueblo – vier etages hoog en verlicht door de ondergaande zon. Alle verkeer lijkt te zijn gericht op het drukke centrum van activiteiten. Rook van ontelbare haarden rijzen ten hemel en je bespeurt het aroma van geroosterde maïs.

Als je aan de rand van de stad aankomt hoor je een vreemd geluid voortkomen uit het dorp, iets wat je nooit eerder hebt gehoord – het kwetteren van honderden papegaaien terwijl zij zich klaarmaken voor de nacht. Als je aan het einde van je reis bent, zie je ze: helderrode en groene ara's gezeten op de daken van het dorp, genesteld in stenen kooien en klapperend met hun vleugels in het afnemende licht. De pueblo is de oude stad Paquimé en onbekend voor je, ben je zojuist aangekomen in de laatste en grootste stad van het zuidwestelijke culturele gebied en het centrum van een bijna industrieel programma van het vroegere houden en kweken van ara's.

De Chihuahua woestijn van noordwest Mexico lijkt een onwaarschijnlijke plaats voor de op grote schaal verzorgen van tropische vogels.

Inderdaad, gedurende het droge seizoen, lijken de golvende heuvels – bedekt met gras en yucca's – meer op een verlaten maanlandschap dan een achtergrond van kleurrijke papegaaien. Nog honderden jaren voor Columbus een voet aan wal zette in Amerika hielden de mensen, die dit droge gebied bewoonden, met succes een dichte kolonie van zowel Geelvleugel ara's *Ara macao* als Soldaten ara's *Ara militaris*. De vreemde geluiden en het aanzicht van hun regenboogachtige kleuren rood en groene veren tegen het natuurlijke bruin van de woestijn moet een opzienbarend en buitenaards gezicht zijn geweest voor bezoekers aan dit gebied.

Tijdens de 60-jaren groeven archeologen een derde deel van deze pre-Hispanische nederzetting op, precies ten zuiden van de grens van Nieuw Mexico/Chihuahua gelegen, en, tot hun verrassing, ontdekten ze de skeletten van meer dan 500 ara's over de hele plek begraven. Sommigen hiervan waren Soldaten ara's, waarvan bekend is dat ze hun verspreidingsgebied hebben dichtbij Paquimé, maar tenminste 322 skeletten waren van Geelvleugel ara's, die natuurlijk alleen gezien worden in tropische laaglandbossen. Het dichtstbijzijnde van zo'n habitat is in zuid Tamaulipas, Mexico – meer dan 500km ten zuiden van het stoffige woestijncentrum van Paquimé.

Het is niet overdreven te zeggen dat de vroegere Paquimeños geobsedeerd waren van Geelvleugel ara's. Lokale pottenbakkers maakten keramische tonnen in de figuur van een ara, ze schilderden gestileerde arakoppen op andere potten en hun veren werden gebruikt voor hoofdtoeien en in andere versieringen/sieraden. De kleurrijke veren van de Geelvleugel ara's zouden belangrijke gedeelten zijn geweest voor rituelen in samenhang met de zon, vruchtbaarheid en voor het brengen van het regenseizoen, zowel als voor economische en politieke doeleinden. Inderdaad tegenwoordig zijn veren nog steeds belangrijk voor moderne dorpsgroepen in Arizona en Nieuw Mexico (zie PS 21-4, nov.2009)

Jarenlang hebben onderzoekers zich afgevraagd of de aanwezigheid van deze papegaaien in Paquimé er op wees dat de vroegere Paquimeños betrokken waren bij regelmatige handel op lange afstand met zuidelijke Meso Amerikanen, zoals de Tolteken, om deze dure vogels aan te kopen, of dat ze eigenlijk de methoden hadden ontwikkeld om een broedpopulatie te houden van de Geelvleugel ara's in hun nieuwe huizen in de woestijn. Een recente studie door mijzelf en twee antropologen van de Arizona State University, Ben Nelson en Kelly Knudsen, heeft nieuw licht geworpen op deze vraag. Maar voordat ik mijn bevindingen bespreek, is het waard een paar woorden te wijden aan de vroegere nederzettingen van de Paquimé.

Paquimé heeft generatieslang archeologen verbijsterd. De nederzetting die zijn hoogtepunt bereikte tussen 1250-1450 v. Christus bestaat uit een gigantische stenen pueblo, waardoor het heel veel lijkt op de beroemde pueblo culturen van het Noord-Amerikaanse Zuidwesten, zoals Hopi en Zuni. Echter verscheidene kenmerken van deze plaats maken het uniek. Allereerst is de plaats gigantisch. Met meer dan 1.000 kamers en vier etages hoog, was Paquimé één van de grootste pueblos van het hele zuidwestelijke gebied. Maar zijn ongeëvenaardheid houdt hier niet op. Opgravingen in Paquimé legden verscheidene aanvullende kunstschaten bloot die leken te wijzen op ingewikkelde, bevolkte gemeenschappen naar het zuiden van Mesoamerika (b.v. de Tolteken). Paquimé bijvoorbeeld had tenminste twee balplaatsen gebouwd in Mesoamerikaanse stijl, die gebruikt werden om een oude sport te spelen (waarschijnlijk iets wat lijkt op het Amerikaanse voetbal/basketbal); het had bescheiden piramides die de pueblo

omringden en veel Mesoamerikaanse kunstschaten werden er over de site gevonden, waaronder koperen bellen, schelpen en natuurlijk Geelvleugel ara's.

Bovendien verschillende Mesoamerikaanse goden, zoals de gevederde slang Quetzcoatl, werden gevonden geschilderd op kleurrijke keramische potten. Was Paquimé een buitenplaats van een verafgelegen Mesoamerikaanse rijk? Misschien aanvankelijk gesticht als een handelspost in het gebied? Of was het een zuidwestelijke pueblo dat Mesoamerikaanse stijlen en objecten (zoals de ara's) hun culturele repertoire zich toe-eigende?

Om deze vragen te onderzoeken, zochten we uit of de Geelvleugel ara gekweekt en grootgebracht werden in Paquimé of dat ze constant werden geïmporteerd vanuit Mesoamerikacentra in het zuiden. Als de vogels in feite werden gekweekt in de woestijn van Chihuahua zou je kunnen vermoeden dat Paquimé een zuidwestelijke pueblo was met een Mesoamerikaanse stijl. Als ze niet werden gekweekt maar geïmporteerd, zou het erop wijzen dat de site nauwe betrekkingen had met het verre Mesoamerikaanse regeringen.

Iedereen weet dat "je bent wat je eet". Maar je zult je niet realiseren dat hetzelfde gezegde opgaat voor dieren. De botten van zoogdieren en vogels bestaan uit elementen, zoals koolstof en zuurstof, verkregen door voedsel en water. Door het analyseren van de chemie van de botten kunnen we bepaalde details verkrijgen over het dieet en de omgeving van de dieren tijdens hun leven. Het blijkt dat maïs (graan; *Zea maïs*) een chemisch unieke plant voor het gebied is en de ara's of mensen die het eten vertonen een karakteristieke koolstofisotoopvingerafdruk in hun botten. Omdat Geelvleugel ara's niet veel maïs in hun natuurlijke bossen hebben, buiten het plunderen van gewassen, zou het aanwezig zijn van chemische tekenen van maïs in hun botten erop kunnen wijzen dat ze in gevangenschap waren gekweekt. Papegaaien zijn gek op granen en het bleek de landbouwspecialiteit van Paquimé te zijn.

Zuurstof, net als carbon, is een ander element dat ons waardevolle informatie kan vertellen over het vroegere leven van de ara's. Zuurstof van botweefsel komt voornamelijk van water wat je drinkt en verschillende gebieden, vanwege verschillen in regenval, hoogte, temperatuur of lokale vochtigheid, hebben een natuurlijk verschil in verhoudingen van zuurstofisotopen in hun lokale waterbronnen. De unieke zuurstofisotoopverhouding in botten geeft ons daarom een grove vingerafdruk voor het gebied waar en dier heeft geleefd. Op basisniveau weten we dat water van de natuurlijke tropische bossen van ara's duidelijk verschilt van het water in het Paquimé gebied.

Met deze kennis van verwachte chemische signatuur in de hand, analyseerden we 30 lange botten van de Geelvleugel ara's van Paquimé, genadig afgestaan door het Museo de las Culturas del Norte in Casas Grandes, Chihuahua met toestemming van het Instituto Nacional de Historia e Antropología. Tot onze verrassing hadden alle ara's een dieet waaronder een grote portie maïs. Misschien is groot een te lage opgave. Het gemiddelde percentage maïs in hun dieet was 94%! Deze vogels waren bijna niks anders dan maïs gevoerd. Bepaalde patronen in hun gegevens suggereerden dat jongere vogels een wat meer gevarieerd dieet hebben genoten (hoewel nog meestal maïs), maar zodra ze de zwakke nestling fase hadden doorlopen, kregen ze niets anders dan graan. Zodoende leken de vogels gevangen te zijn vanaf ei tot het graf. Dit waren geen wildvang papegaaien verhandeld uit de laagland jungle; ze hadden hun hele leven met mensen geleefd en door mensen gevoerd. Maar was het in Paquimé?

De zuurstofgegevens suggereert dat Paquimé inderdaad het enige thuis was wat deze vogels hebben gekend. De zuurstofwaarden gemeten in de verschillende arabotten lijken de lokale regenpatronen van noord Chihuahua na te bootsen. Deze bevindingen suggereert dat de vogels geen exotische importen waren, maar opgegroeid in gevangenschap in de woestijn.

Daarom verschaft zowel de koolstof -als de zuurstofwaarden sterke ondersteuning van het idee dat Paquimé inderdaad de vaardigheden had ontwikkeld, of verkregen d.m.v. training door zuidelijke specialisten, om een grote populatie Geelvleugel ara's te houden en na te kweken, waarschijnlijk om hun veren te oogsten voor politieke en rituele doeleinden. Archeologisch bewijs geeft aan dat ze dat niet alleen met succes deden, maar dit tenminste 200 jaar deden!

Zeker moet er een soort contact hebben bestaan tussen het Amerikaanse zuidwesten, waaronder Paquimé en zuidelijke gemeenschappen van Mesoamerika. Trouwens we hebben kortgeleden ontdekt dat de vroegere inwoners van Chaco Canyon in Nieuw Mexico toegang hadden tot cacao (chocolade) dranken – een product dat alleen maar groeit in Mesoamerika. En laten we niet vergeten dat de ara's in de eerste plaats waren verworven via de handel. Onze gegevens wijzen erop dat Paquimé een zekere graad van onafhankelijkheid had en dat het niet voortdurend steunde op Mesoamerikaanse regeringen om zijn economie te voeden. Door het bezit van bedoelingen om hoogstaande papegaaien en veren te produceren en te verhandelen of weg te geven, zou Paquimeños hun status in het gebied zien groeien. Aangezien ze al controle hadden op de verspreiding van andere hoogstaande voorwerpen zoals schelpenarmbanden en koperen bellen, rees Paquimé heel snel tot de meest complexe en indrukwekkende pueblos van de vroegere Nieuw Wereld.

Vertalingen Ria Vonk